

POSSIBILITĂȚI DE INTEGRARE A FORȚEI DE MUNCĂ ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII ECONOMICE EUROPENE

*Conf. univ. dr. Vechiu Camelia
Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești*

L'adhésion de la Roumanie à l'Union Européenne représente une opportunité d'appartenance à un bloc fort dynamique. La Roumanie ne peut s'avérer un membre viable, actif de l'UE sans obtenir des succès dans ses efforts de dynamiser l'économie.

Bien que la migration ait des effets positifs immédiats sur l'économie roumaine, vu la diminution de la pression sur le marché du travail et la dynamisation du chômage, à l'avenir proche, cette tendance peut être en contradiction avec la capacité de l'économie roumaine d'assurer des emplois, en la privant ainsi de ressources pour son propre développement.

De cette perspective, l'interdépendance entre les impératifs de développement de la Roumanie, le marché intérieur du travail et le raccordement, par immigration, aux marchés internationaux du travail, devrait constituer un sujet de méditation pour la classe politique roumaine.

Aderarea la Uniunea Europeană reprezintă pentru România o oportunitate de apartenență la un bloc economic foarte dinamic. România nu poate fi un membru viabil, activ al Uniunii fără a înregistra succese în eforturile sale de dinamizare a economiei.

Din această perspectivă, interdependența dintre imperativele de dezvoltare ale României, piața internă a forței de muncă și racordarea prin imigrație la piețele internaționale ale forței de muncă ar trebui să constituie un subiect serios de reflecție.

Dezbaterea din România cu privire la imigrație a beneficiat în permanență de atenția mass – media, rezultatul fiind mai curând promovarea unor mituri, a unei înțelegeri trunchiate a ceea ce înseamnă imigrație, atât din punct de vedere individual cât și al interesului național.

România se află cu mult în urma mediei UE în termenii venitului pe locuitor și a nivelului salariului. Această situație generează la nivelul opiniei publice dar și la nivel politic temerea unei posibile emigrări în masă: decalajele uriașe ale câștigurilor și standardelor de viață față de celelalte state ale UE va determina o ieșire considerabilă de lucrători din România în condițiile liberei circulații. Pe de altă parte, România deja înregistrează – în termeni relativi – un stoc ridicat de imigranți în UE.

Analizele statistice din studiile efectuate în ultima perioadă arată că, în ciuda scăderii fenomenului emigraționist din România, acesta este încă prea mare față de nivelul care ar asigura sustenabilitatea creșterii economice. Emigrarea în rândul tinerilor între 18 – 25 de ani rămâne ridicată (30 – 40% din total) în timp ce șomajul la această categorie de vârstă în ultimii zece ani a fost constant de 2 – 3 ori mai mare decât media. Adesea emigrarea are drept consecință întreruperea studiilor, abandonul școlar, în favoarea unor câștiguri imediate, ceea ce are efecte negative pe termen lung.

În același timp, este probabil ca odată cu creșterea nivelului de trai, România să devină o destinație pentru imigranții din alte țări. Or, un sector informal dezvoltat, cum este cel de astăzi, în care implementarea legislației în vigoare este dificilă, pare a constitui un factor favorizant pentru imigranți.

Deși migrația are efecte pozitive imediate asupra economiei românești astăzi, deoarece micșorează presiunea asupra pieței forței de muncă și diminuează șomajul, în viitorul apropiat s-ar putea ca această tendință să fie în contradicție cu capacitatea economiei românești de a genera locuri de muncă, lipsind-o astfel de resurse pentru propria dezvoltare. În prezent, numărul de imigranți lucrând în străinătate este de aproape 1% din populația activă de peste 15 ani, iar proporția ar putea crește.

Luări de poziție repetate ale Consiliului Investitorilor Străini (FIC) în 2005 și 2006 arată dificultăți din ce în ce mai accentuate în găsirea de personal calificat la standarde internaționale de către investitorii străini. Același FIC susținea flexibilitatea prevederilor din noul Cod al Muncii, tocmai spre a facilita racordarea cererii și a ofertei de forță de muncă. În acest context, s-a manifestat o tendință crescută a agenților economici de a se implica în recrutarea talentelor încă de pe băncile facultăților.

În același timp, principalele limbi străine cunoscute de români sunt engleza (13%), franceza (9%) și germana (2%) ceea ce poate da o indicație asupra înclinării spre anumite destinații de emigrație a persoanelor cu calificare superioară. În plan internațional, statisticile arată că 2% dintre

studentii lumii fac studii în altă țară decât cea de origine. O mare parte dintre imigranții din domeniul științei se formează în țări de imigrație, iar circa o jumătate din doctoranzii care își obțin titlul în SUA sau Franța rămân acolo după terminarea studiilor. Tot din datele studiului de impact al Institutului European rezultă ponderea diferitelor categorii de persoane în totalul imigrației permanente.

S-a observat că numărul persoanelor cu studii medii și superioare care au emigrat permanent a scăzut, dar ponderea lor a crescut în timp. Actualmente, circa 16% din numărul total de imigranți au studii superioare. Fenomenul este consistent cu tendința a numeroase state de destinație de a încuraja emigrația permanentă pentru persoanele calificate.

Reducerea discrepanțelor dintre România și statele UE, ar putea la rândul său să inverseze tendințele de depopulare înregistrate de statistici în primii ani ai mileniului trei. Pe baza experiențelor altor state, este de presupus că, odată cu integrarea în Uniunea Europeană, presiunile migraționiste vor scădea, fenomenul circulației persoanelor urmând a ajunge într-o situație de echilibru.

Acordurile de muncă încheiate între statele membre în UE par a fi un pas în direcția cea bună, în scopul stimulării imigrației circulatorii, sub controlul autorităților competente. În general, ofertele de muncă în cadrul acestor acorduri trebuie să îndeplinească o serie de condiții specifice, mai ales pentru a preveni abuzurile. Pe de altă parte, slujbele oferite pe căi oficiale sunt de obicei mai prost plătite, cer o muncă intensă și de o calificare mai redusă decât cele obținute pe filiera rețelelor informale – de obicei în agricultură și construcții. Aceasta va continua să fie un factor favorizant al imigrației ilegale, neregulate. Folosind aceste caracteristici de plecare, se poate constata diferența dintre statisticile Institutului Național de Statistică, indicând circa 160.000 de români ca lucrând în străinătate pentru un an sau mai mult, pe de o parte, și datele la dispoziția instituțiilor care ar trebui să controleze canalele legale de plecare pentru munca în străinătate. Circa 30.000 de români utilizează oportunitățile oferite de acordurile bilaterale, iar altele 50.000 lucrează în Israel. Diferența o reprezintă emigrația neregulată, ilegală, care se canalizează în mare parte spre Italia (24,4%), Germania (17,1%) și Turcia (12,2%). Flexibilitatea acordurilor bilaterale, o mai corectă implementare, eliminarea suprapunerilor de competențe, pot conduce la limitarea imigrației ilegale.

Efectele pe termen lung ale emigrării (efectele de creștere) asupra României nu sunt suficient de clare. Există în mod fundamental două puncte de vedere în această privință. Pe de-o parte (perspectiva neo-clasică), migrația este privită ca reprezentând doar un instrument care contribuie la convergența economiilor integrate. Pe de altă parte, migrația poate să fie privită ca un fenomen care duce la creșterea diferențelor de dezvoltare între țări (locațiile dezavantajoase vor pierde numeroși factori de producție). Din această „perspectivă a divergenței” migrația reprezintă numai un factor potențial al potențării configurațiilor centru – periferie. Dacă centrul (UE) va continua să atragă capital uman din România, acesta va evolua mai rapid, în timp ce România va rămâne în urmă. Astfel, rezultatul pe termen lung va fi o configurație divergentă a creșterii economice în UE și România. Cele două mecanisme relaționale cu cel al imigrației este probabil să influențeze dezvoltarea economică a României chiar și acum după dobândirea calității de membru al UE: ieșirile de capital uman datorită emigrării celor înalt calificați (exodul creierelor) și fluxurile financiare inverse asociate imigrației, adică sumele de bani trimise în România de imigranți.

Apreciem că există argumente solide pentru a susține mai curând ipoteza unui efect pozitiv pe termen mediu și lung. Schematizând, pe baza datelor de mai sus, principala componentă a imigrației circulatorii o constituie tineri cu calificări joase și medii. Dată fiind capacitatea redusă de integrare permanentă în economia și societatea statului de destinație, este de așteptat că, în timp, aceste persoane să se reîntoarcă în comunitățile de origine cu o anumită stare materială, cât și cu o educație, o cultură, o experiență a muncii mult îmbogățită. Chiar și spaniolii, portughezii, italienii, grecii, au trecut la rândul lor prin aceste faze, cea mai mare parte reîntorcându-se în țara de origine. Se poate spune că avem de-a face cu fenomene de echilibrare, la nivel european, a unor segmente ale pieței muncii care presupun o mare versatilitate cum ar fi serviciile, construcțiile, lucrătorii sezonieri din agricultură. Irlandezii, spaniolii, românii, au concurat cu toții pe piața construcțiilor din Germania, românii sunt ceruți de agricultură și serviciile (turismul) spaniol și italian, antreprenorii din România încearcă la rândul lor să ofere salarii competitive constructorilor care au opțiunea de a lucra în străinătate, iar recent locul românilor din zona rurală emigrați în Occident este preluat de imigranți din fostul spațiu sovietic care lucrează în agricultura românească. O astfel de perspectivă creează imaginea unei adevărate rețele continentale, în care abilitățile de pe piața muncii trec cu ușurință granițele naționale, echilibrând rapid cererea și oferta, calificarea și dezvoltarea abilităților personale – în anumite

sectoare. Prin contrast, migrația personalului calificat are particularitățile proprii, părând a fi mai curând dominată de componența permanentă.

Conform unui studiu realizat de Asociația Națională a Birourilor de Consiliere pentru Cetățeni în perioada martie – aprilie 2007, profilul românilor care vor să muncească în străinătate s-a schimbat în ultimii doi ani: acum, cei care vor să emigreze în masă nu mai sunt săracii, ci tinerii necăsătoriți, educați și cu venituri decente. Noua categorie de emigranți are vârste cuprinse între 23 și 30 de ani, iar 44% dintre aceștia aleg să muncească în Marea Britanie, care a luat locul Germaniei, în preferințele românilor din ultima perioadă. Italia a rămas preferata emigranților de peste 50 de ani. Din punct de vedere financiar, cei mai prosperi emigranți aleg Marea Britanie, iar cei cu venituri mai mici: Italia și Spania.

Studiul mai punctează și alte două aspecte foarte importante și anume:

- dacă până acum doi ani, oamenii plecau exclusiv pentru a-și găsi un job mai bine plătit, acum foarte mulți pleacă din cauza problemelor de sistem ale României.

- foarte mulți dintre copiii emigranților văd un model în plecarea părinților și în consecință tind să renunțe la studii pentru a face bani în altă țară, ca și părinții lor.

Deși astăzi emigrarea pare a fi acceptată drept un fenomen benefic, cel puțin pe termen scurt, nu trebuie uitată și demografia României. În curând, România se va confrunta cu aceleași probleme cu care se confruntă astăzi Germania și celelalte state care încurajează emigrarea din România, fără însă a beneficia automat de nivelul lor de trai și de capacitatea instituțională de a se angaja în politici demografice. Există riscul „exportului” acestor probleme din statele dezvoltate către o altă țară, România, membră a UE, care este nevoită să învețe rapid din experiența altor țări, devenite țintă / destinație a imigranților din afara Uniunii Europene.

Bibliografie:

1. Anghelache, Constantin – „România 2004, starea economică (evoluții semnificative)”, Ed. Economică, București, 2004;
2. Rădulescu Mugurel – „Europa în micșorare”, Ed. Tritonic, București, 2005;
3. *** Colecția ziarului „Gândul”, 2007.